

"Det är dags att bryta tystnaden"

En artikel med samma rubrik som det här inlägget publicerades i *Socionomen* 1997/3. Då ville jag lyfta fram att socialtjänsten sitter "på första parkett" och åser hur välfärdsbygget raseras bit för bit. Förmodligen benämndes det effektivisering och modernisering. Fenomenet nedskärningar är såldes inget nytt.

Inspiration till denna dagens text får jag av *Gun-Lis Angsells* artikel i det nya numret av Socialpolitik 2/2020, där hon uppmanar yrkeskåren att diskutera socialt arbete offentligt. Det går inte längre att gömma sig bakom sekretessen. Det är möjligt att skriva om arbetet utan att för den skull lämna ut enskilda människor. Ni har kunskapen och erfarenheten och det är viktigt att den förmedlas inifrån. Ytterst kan era röster bidra till förändringar och ge substans och innehåll i socialpolitiken.

Nedskärningarna och ekonomiseringen inom den offentliga sektorn påbörjades under 1990-talet som en följd av den ekonomiska kris som Sverige och hela västvärlden befann sig i under några år. Sverige tvingades av omvärldsfaktorer att helt enkelt se över hela offentliga sektorn. Även industrin nödgades se över sin verksamhet. En följd blev att många industriarbeten försvann.

Alliansen tog över stafettpinnen 2006 – 2014 och genomförde ytterligare nedskärningar men med tydligare ideologiska förtecken. De har även drivit på utvecklingen att förvandla välfärdstjänster till handelsvaror på en marknad. Därtill har verksamhetsområdet socialt arbete (liksom många andra samhällsområden) under de senaste 15 åren alltmer begåvats med en administrativ överbyggnad vars tankegodts är inspirerat av New public management-rörelsen. Att administrationen inom

socialtjänsten ökat är idag välkänt på bekostnad av möjligheten att hjälpa och stödja människor att ta sig ur svåra livssituationer. Jag värjer mig mot att människor förvandlas till ärenden och på gruppnivå till ärendemängder. En vanlig fråga idag är "hur många ärenden klarar man av".

23 år efter min första text sitter socialtjänsten åter på första parkett. Nedskärningarna, organiseringen, arbetssituationen, arbetsvillkoren och inte minst livsvillkoren för de människor som socialtjänsten möter måste komma ut i ljuset. Förändringarna har fått konsekvenser för verksamheten, personalen och inte minst för de som av olika skäl söker hjälp från samhället. Något tillspetsat här effekterna:

- Sänkta ersättningsnivåer inom exempelvis försäkringskassan blir en kostnad för socialtjänsten
- Förändringar inom ett eller flera offentliga system kan ytterst bli en fråga för socialtjänsten som det yttersta skydds nätet för människor
- Trösklarna har höjts för att få hjälp oavsett om det handlar om bistånd från socialtjänsten eller möjligheterna att få en lägenhet eller arbete
- Administrationen har ökat i den meningen att antalet ärenden och besök ska räknas, ökad användning av utrednings- och bedömningsinstrument och så vidare
- Vårdutbudet har likriktats
- Mer tid synes upptas av att tillfredsställa verksamhetssystemens behov av data än för att tillgodose människors behov
- Det finns en tendens att mångårig erfarenhet av socialt arbete inte räknas

Listan på konsekvenser kan sannolikt göras mycket längre.

En positiv följd av de ökande kraven på att exempelvis använda utrednings- och bedömningsinstrument är att socialtjänsten idag har kunskap om människors behov och under vilka

omständigheter de lever. Det är hårddata som mycket väl kan beskrivas på gruppnivå.

Generellt sett har socialtjänstens personal god kunskap om vilken betydelse

förändringarna på arbets- och bostadsmarknaden fått för människor med svag position i samhället. I synnerhet förändringarna på bostadsmarknaden är väl belyst och ett antal forskningsrapporter har lyft fram att det lett till utestängning för skilda grupper som unga, fattiga, hemlösa, personer med missbruk och så vidare. Förändringarna inom arbetsmarknaden gör att kommunerna byggt upp arbetsträningsverksamheter vars syfte är att kvalificera människor till den ordinarie arbetsmarknaden. Verkligheten är den att många människor blir var i dessa sekundära system.

Förutom nedskärningarna av offentliga verksamheter bör uppbyggnaden och florán av privata initiativ diskuteras och problematiseras. Argumenten för att införa privata aktörer inom vård och omsorg är effektivisering och mångfald. Avsikten med mångfald är den enskilde människan/brukaren/kunden ska ha möjlighet att välja mellan flera olika entreprenörer i stället för en aktör – kommunen.

En grundfråga bör vara: blev det bättre och i så fall på vilket sätt. Under de senaste åren har i media rullats upp den ena skandalen efter den andra och i dess kölvatten ifrågasättande om vinster, avsaknaden av innehåll och bristen på insyn.

Dessa skandaler får inte tas som intäkt till att hävda att alla entreprenörer utför ett dåligt arbete. Det finns säkert många goda exempel som gynnat och förenklat tillvaron för den enskilde.

Varför vi ska ha en offentligt finansierad välfärd måste vara välunderbyggt. Det finns skäl att erinra om bakgrunden till offentliga sektorns framväxt. Under 1930-talet övergav

socialdemokraterna socialiseringstanken och inriktade sig på praktisk reformverksamhet. Detta blev möjligt på grund av en unik överenskommelse mellan socialdemokraterna och kapitalet som helt enkelt utgick från att marknadskrafternas handlingsutrymme skulle begränsas och styras. Exempelvis infördes som ett ekonomiskt styrmedel investeringsfonder (1938). Syftet var att utjämna konjunktursvängningar. I goda tider skulle företagen avsätta obeskattade medel i fonderna så att företagens investeringar skulle kunna stimuleras under lågkonjunktur. Reformerna lade grunden till folkhemmet och den generella välfärden – och har bidragit till att Sverige idag är ett välutvecklat samhälle.

Denna omfördelning av resurser till gagn för folkflertalet samt demokrati (vi får inte heller glömma att vår ekonomi inte raserades under andra världskriget) har lett till att det svenska samhället jämfört med många andra länder haft en stark offentlig sektor.

Men utförsäljningen av välfärden som vid det här laget pågått i cirka 20 år har urholkat det som benämns den offentliga sektorn och skadorna riskerar att bli irreparabla. Det som tagit decennier att bygga upp har förändrats i grunden. Hur mottogs då min artikel som publicerades i Socionomen 1997. Det var knäpptyst. Inget genmäle.

Det är viktigt att bryta tystnaden!

Anders Arnsvik, socionom, master i socialt arbete